

tyge97 Jun 28, 2018 13 min read

Artikel: Når landsby og kirke trækker på samme hammel

Updated: Sep 24, 2018

Vita Andreassen, sognepræst ved "De 4 kirker" på Vestfyn; Føns, Ørslev, Udby og Husby og konsulent for kirken på landet (KPL) i Fyens Stift.

Når kirke og landsby trækker på samme hammel - fortællingen om et udviklingsprojekt i 11. time: 6xlandsby&kirke

Ingen fylder ung vin på gamle lædersække; for så sprænger vinen sækkene. Nej, ung vin på nye sække.

Der er noget i gære i landsby, forsamlingshus, kirke og lokalråd. Mange vil noget nyt. Det er blevet trendy at flytte på landet. Det er for tidligt at udpege, hvad der kommer til at ske. Lad bare opbevaring af den berusende vin være indgangsbønnen.

Alle kan se, at der er brug for ny god vin. Både helt konkret: når landsbyens folk mødes, så skal der mad på bordet, og der skal kunne købes øl og vin. Uanset om mødestedet er kirken, forsamlingshuset eller den nedlagte købmandsforretning eller skole. Fællesspisning er populært både i kirke og i landsby. For helt elementært er folk på landet afhængige af "den levende vekselvirkning i samtalen" (citat: Grundtvig) med naboen, genboen og turisten. Det kan være sværere at se, hvilke lædersække / strukturer der er på retur. Det er gået hårdt ud over forsamlingshusene, siden 1950'erne er antallet skrumpet fra 1800 til 1100. Spørgsmålet er, om landsbykirkerne vil komme til at opleve samme trange skæbne. Eller om kirken kender dens besøgstid, så den formår at forny sig, førend det bliver for sent.

Fornyelsen skal først og fremmest komme fra det lokale.

Der skal skabes rum for en meget mere dynamisk samtale mellem menighedsråd/kirke og lokale aktører - civilsamfundet. Og langt flere skal tage ejerskab af det, som kirken kan i forhold til løsning af sociale opgaver (diakoni), udvikling af jobbanker for frivillige, fokus på at være fælles-skaber. Her i 11. time ser det ud til, at mange kirker "vågner op". Men der er også mange steder, hvor der soves tornerose søvn.

Lige et par tal i 2014 var der 2.201 sogne med 2.354 kirker, varetaget af 1.919 menighedsråd og organiseret i 104 provstier. Betegnelsen sogn er meget gammel, muligvis er den opstået før kristendommen kom til Danmark. Sognet betegner det område, der er tilknyttet samme helligdom. Så vi er inde at røre Danmarks DNA materiale, når vi taler om sogne. Alt jord i Danmark er en del af et sogn. Sognenes størrelser varierer meget, i godt 100 sogne er der færre end 200 indbyggere, mens der i knap 100 sogne er flere end 10.000 indbyggere. Så der er en vidunderlig mangfoldighed og forskellighed fra sted til sted, det skal vi ikke bare give køb på i en rationaliseringsøvelse.

Fra kirkens top er der også taget nogle initiativer, med Fyns stift i front blev der i 2015 skabt den første præstekonsulent stilling for KPL, en stilling der tilfaldt mig. Siden er en række stifter fulgt med. Og fra i år har kirkeministeriet bevilget en fir-årig ansættelse af en projektleder: provst Hasse Neldeberg Jørgensen for KPL på landsplan. Stillingen er forankret i Folkekirkens Udviklings- og Videnscenter (FUV). Og i projektbeskrivelsen står der omkring hovedformålet, at "der ved projektets afslutning (i 2020) er etableret et folkekirkeligt beredskab til håndtering af en konstruktiv omstillingsproces af KPL. Herunder en nytænkning af kirkens rolle i lokal – og civilsamfund". Det interessante bliver sammen at finde ud af, hvad et folkekirkeligt beredskab til håndtering af en konstruktiv omstillingsproces af KPL indebærer.

"Mere af det samme" giver mening, når det er succeshistorier, vi deler med hinanden. Men det giver ikke mening, når vi kan se, at det ikke "virker". Noget nyt skal til, men hvor vil det komme fra? Hvad med forholdet mellem indhold og struktur. Vinen er vel vigtigere end emballagen?

At your service.

Tiden er inde til, at kirken skal spille en større rolle i det folkelige liv. Berøringsangstens tid må være et overstået kapitel. Kirken er landsbyens kirke. Og der er kun en kirke, når landsbyens folk bruger kirken. Der er ikke andre, der kan være kirke for os end os selv, os der bor i landsbyen.

Tiden er for mig at se inde til, at kirken markerer sig, som en vigtig medspiller i landsbyens samtale, fremtidsplaner og som storyteller. Kirken må stille sig til rådighed som aktør også ud over de allerede kendte varer på hylderne. Og kirken må lave et brush up på både gudstjeneste og aktiviteter, så flere tager ejerskab. Populært sagt: "At your service". Det er mit indtryk, at det halter mange steder. Biskop Jan Lindhardt skabte i sin tid som biskop i Roskilde Stift tanken om: "det lille kirkeår". I mange kirker på landet er kirken så godt som fuld 10 gange om året: det er selvfølgelig jul, men det er også kyndelmisse/lys-gudstjeneste, påskegudstjeneste, konfirmation, fælles 2. pinsedagsgudstjeneste i det fri med nabosogne, sommergudstjeneste et naturskønt sted, høstgudstjeneste, alle helgens gudstjeneste og adventsgudstjeneste. Hvad med at lave nye 2020 mål der løfter tallet til 15 eller 20 gange om året med fulde kirker lokalt? Dertil kommer fulde kirker til dåb, bryllup og begravelse, de indgår selvfølgelig også i 2020 målene. Men uden fornyelse kan vi heller ikke regne med at dåb, vielse og begravelse fortsat bliver kirkens sag. Ved en fremskrivning af dåbstallene som det ser ud lige nu. Så vil kirken i 2040 have mindre end 50 % af befolkningen som medlemmer. Og er vi så stadigvæk en folkekirke?

Her kommer et par eksempler på fornyelse der trækker fulde huse hentet fra KPL:

Fyraftensgudstjenester med tema
Pizzagudstjenester for konfirmander og forældre,
Strikkegudstjenester,
Musikgudstjenester,
Fællesspisning i kirken skærtorsdag,
Menuen er selvfølgelig lam, brød og rødvin.
Pilgrimsvandringer fra kirke til kirke.

Alt er muligt, spring ud i det.

Tærsklen til kirken skal være lav. Og mange flere grupper skal have lejlighed til at tage ejerskab også til gudstjenester. Præsten ejer ikke gudstjenesten, gudstjenesten skal være for folket. Det betyder også, at der skal investeres i sangen og musikken. Nogle steder kunne der med fordel oprettes børne- eller voksenkor, som kunne indgå i gudstjenesten på udvalgte søndage.

Landsbyens globale akse: empowerment og advocacy

Et andet vigtigt aspekt er, at også landsbykirken har brug for at se sin globale udfordring og identitet. Unge flygtninge fra Eritrea i Danmark har brug for en kirke at holde gudstjeneste i.

Og vore egne unge engagerede studenter der backpacker i sabbatsåret oplever en engageret og levende kirke i Afrika, Sydeuropa og USA. Men hvad med kirken herhjemme.

Hvad tilbyder den de unge studerende?

Når der fra forskellig side efterspørges en global akse i landsbyudviklingen, så må kirken på banen. Kirken er i sig selv global, 2 – 3 milliarder af verdens befolkning er kristne. Store pengesummer og megen kommunikation er på spil på kryds og tværs af landegrænser, og der er for længst opbygget samskabelse, rejseaktivitet, indsamlingsprojekter og samspil direkte mellem små og store sogne i Danmark til små eller store sogne i Afrika, Indien, Sydamerika eller andre steder.

Det lutherske Verdensforbund og Kirkernes Verdensråd er vægtige aktører på verdensplan.

Ord som empowerment og advocacy er helt naturlige i disse sammenhænge. Kirkens rolle verden over er at skabe råstyrke, hos den enkelte og i kirken, til at turde se virkeligheden, som den er, og til at handle på det (empowerment). Og det andet aspekt er, at kirken altid skal tage parti for den svage (Advocacy). Vigtige retningspile også for landsbykirkerne her hos os.

Forskellen på know how og know why.

Kirken er én stemme blandt mange stemmer fra landsbyens kor. Kirkens bidrag er, at den har stort gehør overfor spørgsmål, der handler om "hvorfør". Hvorfor skal vores landsby bestå? Hvorfor er vi her på denne klode? Og hvorfor er det til tider så svært at se meningen med, at vi lever?

I den populære linedanser sang (Højskolesangbogen nr. 145) der synges på høj- og efterskoler og ofte vælges af konfirmanderne til konfirmationen i kirken, står der:
"Linedanser vælg livet / hvilken er din vej?/ Følg hjertet/ uforfærdet. / Sige ja og nej! / Verden spørger tit hvordan / og alt for lidt hvorfor./ Der er så mange ting man kan/ - stå for det du tror!/ Gid du aldrig mister modet/ og lader / det onde uimodsagt. / Når viljen befries, - da falder magt./

Verden spørger tit hvordan (know how) og alt for lidt hvorfor (know why). Dette perspektiv, som sangen rummer, er væsentligt for at give plads for den samtale, som kirken kan byde ind med. Landsbyen har brug for, at samtalen ikke kun handler om alt det, som ikke længere findes, dårlige priser og afvikling. Landsbyen har brug for nye måder at mødes på, samtaler om eksistensen, livet og døden, og den har brug for at investere i de børn og unge, som er tilbage. Det er på høje tid, også for kirken at vågne op, og at turde satse på mennesker ved siden af mursten og mørtel. Et hvorfor spørgsmål kunne være: "Hvorfor gør vi ikke noget? Så få er vi da heller ikke". Hver ottende dansker bor i et sogn, hvor den største by er på 1000 indbyggere eller mindre.

Folkekirken er noget, som vi skaber sammen.

Og kirken er ikke ufejlbarlig, og kirken slipper ikke godt afsted med ligegyldigt "hokus pokus" snakkeri.

I en tid hvor økonomien står så stærkt i fokus politisk og i den offentlige debat, er der brug for at kirken melder sig på banen og formulerer sig omkring det menneskesyn, som vokser ud af kristendommen.

Grundtvig sagde: "At mennesket er et guddommeligt eksperiment af støv og ånd", Peter Kemp siger ind i vores tid: "At ingen er uundværlig, men ethvert menneske er uerstatteligt", og han føjer til: "At et menneske altid er mere end.". Det er et værn mod et reduktionistisk menneskesyn, hvor kun den produktive har betydning. I dette menneskesyn gemmer der sig et incitament til at inkludere barnet, den gamle, den demente, den sorgramte, den stressramte og den der vil finde plads til mere ro, natur og eftertanke i dagligdagen.

Den synlige og den usynlige kirke.

Folkekirken er også byens ældste festlokale. Her begynder den livsbekræftende fest ved livets begyndelse, og her fejrer vi når unge går fra barndom til ungdom, og når to forelskede vil vise verden deres kærlighed; og her græder vi sammen, når vores kære træder ud af slægtens kæde for at træde ind i den evige kæde af dem, der var til før os. Alle har brug for stærke og betydningsfulde markører / ritualer i de forskellige livsaldre. Her leverer kirken med musik og det hele.

Dertil kommer i dag, at kirken som festlokale også er i spil ved æblefester, høstfester, sommerfester, byfester, musik festivaler, pizza komsammenender og babysalmesang. Vi kunne måske kalde det den "usynlige kirke", at kirken er et netværksskabende sted, og at netværket når meget langt ud i hele landsbyen og sognet. Usynligt fordi vi ikke går ens klædt eller bærer emblem. Men netop dette usynlige fællesskab er et stærkt udtryk for, hvad kirken er og kan.

Kirken har også en helt synlig side. Den synlige kirke ansætter medarbejdere ofte 4 – 7 stykker i hvert sogn/pastorat, den bruger lokale håndværkere, og den har aktive frivillige f.eks. menighedsrådsmedlemmer, strikkeklubstovholdere, kagebagere, madspecialister, studiekreds- og foredragsklubs ledere mm. Kirken er også en økonomisk faktor, den er en arbejdsplads med APV regelsæt, og den har aktive kvikke medarbejdere. Måske er der også her brug for et "eftersyn". Hvad med at lave en forventningsafstemning mellem menighedsråd og civilsamfund i forhold til arbejdsopgaver i landsbyen/sognet.

Menighedsrådene skal have opbakning og samspil for at kunne formulere nye arbejdsopgaver, for dagligdagen i KPL er totalt forandret de sidste 20 år, og en række opgaver løses på nye måder med varmestyring, automatisk klokkringning, maskingravning af grave mm, og præster indgår så småt i en række teams.

Der skal flyttes penge fra mursten til lønmidler, så præsterne ikke bliver ene om at arbejde med det relationelle og fællesskabsopbyggende, der skal være råd til, at en klynge af landsbyer/sogne ansætter en kirke og kulturmedarbejder, der blandt andet kan varetage opbygning af frivillighedsnetværks grupper.

Tør vi spørge om fremtiden?

Jeg hører til dem, der tænker, at vi ikke kan vente på, at fornyelsen kommer fra centrum – fra storbyerne – vi må selv være med til at skabe fornyelsen. Os der bor i periferien – på landet. Måske tænker Vorherre på samme måde. Det er tankevækkende, at da Gud vælger at inkarnere sig, så gør han det ikke i Romerrigets centrum i den mægtige by Rom, men han lader det lille sårbare drengebarn føde i det besatte Palæstina i en lille landsby ved navn Betlehem. Ethvert barn i hele verden kender navnet på denne landsby, og lige siden har vi sunget: "Et barn er født i Betlehem".

Også Martin Luther voksede op på landet, og han opslog ifølge traditionen 95 teser på kirkedøren i Wittenberg den 31. oktober 1517. Luther udnyttede ny teknologi: Gutenbergs nye bogtrykkerkunst, uden denne mulighed, ville Luther vel ikke have fået samme udbredelse. Luther er en af verdenshistoriens flittigste skribenter. Man siger, at han har skrevet mere end 80.000 sider og 2.500 breve. Man må antage, at Luther ville, hvis han havde levet i dag, have udnyttet Twitter, mails, facebook og sms. For hans anliggende var at blive hørt. To sider nyoversat bibel blev solgt på markedet for 5 æg, og så blev der byttet med naboen i en tid, hvor kun 5 % af befolkningen kunne læse og skrive. Så det har sikkert også kostet et par æg at få læst siderne højt. Luther gav kirken tilbage til lægfolket. Fra nu af blev der prædikeret, sunget og bedt på tysk, og det var ikke kun forbeholdt præsterne at tage del i nadveren. Og Luther brød med cølibatet, han giftede sig med den bortløbne nonne Katarina Von Bora. Endnu er det sådan i den katolske kirke, at præsten skal være en ugift mand. Luther og folk omkring ham turde forny kirken, hvad tør vi? Et af de statements man tilskriver Luther er formuleringen: "Ecclesia semper reformanda est". Det er den arv, vi står med i land og i by: kirken skal altid være under forandring og forvandling.

Et opslag på Futuriblesiderne og på facebook – 11 teser i 11. time

Tiden er sikkert løbet fra opslag på kirkedøre, men lad os slå en række teser op på væggen på facebook og her i magasinet. Lad os nøjes med 11, nu hvor vi er i 11. time. Senere kan vi

sammen skrive resten – de 84 andre teser.

1. Der er brug for administrative fællesskaber – Pas på med de store fusioner af sogne, tænk mere på at få løst administrative opgaver sammen. Administrative fællesskaber vil spare penge, og opgaver vil blive løst mere professionelt. Kirkens DNA er empati, omsorg og nærhed.

2. Skab et eller to "Kirkernes huse" i hvert provsti. Regnskabsydelse købes lige nu dyrt af hvert enkelt sogn/pastorat, ansæt i stedet en fælles regnskabsmedarbejder der holder til i "Kirkernes huse". Frigør præsterne fra det daglige kordegne arbejde, ansæt fælles kordegne i provstiet, der også skal holde til i "Kirkernes huse". Præsterne har overtaget flere opgaver bl.a. ansvaret for minikonfirmandundervisningen, så det er på tide at en forældet præsteopgave overtages af professionelle kordegne. Tænk i den forbindelse over om en centralt beliggende landsbykirke kunne tages ud af daglig brug og ny indrettes til kontorer og møderum.

3. Sørg for at frivillighed bliver en naturlig del af kirkens selvforståelse. Ansæt i et klyngefællesskab af landsbyer og sogne/pastorater en fælles kirke – og kulturmedarbejder som frivilligheds koordinator.

4. Tænk stort – skab et K.E. Løgstrup institut på Vestfyn. K.E. Løgstrup var præst i Sandager, mens han skrev disputatsen: "Den etiske fordring". Eller skab på Østfyn et Hans Tausen institut for unge, der interesserer sig for teologi. Hans Tausen besøgte som ung Martin Luther i Wittenberg. Hans Tausen endte som luthersk biskop i Ribe og var en betydningsfuld dansk reformator. Han var bondesøn fra Birkende sogn tæt på Kerteminde.

5. Indgå som menighedsrådsmedlemmer solidarisk med de andre i landsbyen i større landsbyprojekter med folkeaktier og lignende, så der kan skabes finansiering til epokegørende initiativer indenfor kultur, virksomheder og ansættelser.

6. Tænk strategisk omkring samarbejder i lokalområdet, samarbejd med hvem som helst. Men overvej hvordan det blive win win begge veje.

7. Lav 2020 mål – skab en fordobling af antal gange kirken er fuld årligt (udover ved bryllup, begravelse og dåb). En målsætning kunne være at løfte antallet fra 10 til 20 gange. Overvej samtidigt hvordan kirken indretningsmæssigt bliver inkluderende for den mindre gruppe. Kirken kunne være et oplagt sted at mødes for mennesker i sorg eller for mennesker ramt af stress. Rummet "kan" noget helt særligt.

8. Skab noget unikt for de unge. Hvert provsti skal have sin egen ungdomskirke med egen ungdomspræst. Med forfatterskole, musiksammenspil, kor, fredagscafé, filmklub, højskoledage mm. Målgruppen er konfirmander og de unge i ungdomsuddannelserne, der stadig bor derhjemme. Tænk i den forbindelse over om en landsbykirke kunne tages ud af brug og ny indrettes til de unge. I København findes to ungdomskirker dog fortrinsvist for studerende.

9. Skab teams blandt kirkegårdsmedarbejdere og andre faggrupper. Så der kan spares på vikarbudgetter, og så der kan findes fælles løsninger og indkøb på tværs af sogne/pastorats grænser.

10. Skab præsteteams men opgiv ikke den lokale tilknytning. Lad præsten bo hvor han/hun arbejder, bevar præsteboligerne. Men skab fælles kontorfaciliteter for præsterne i teamet. Tænk igen her over om en kirke kunne tages ud af brug og ny indrettes til dette anderledes brug.

11. Kirken må ikke agere uafhængigt at sit anliggende, tværtimod. Præster skal værne om det særlige særkende, som det er at være præst. Præster skal uddannes til at arbejde med og i det relationelle, med formidling, diakoni og med samtaler om eksistens og tro.

6xlandsby&kirke - Den gode historie når kirke og landsby trækker på samme hammel.

11 sogne / 13 landsbyer knyttes lige nu sammen i et fælles udviklingsprojekt, det er i de tre provstier: Bogense (Nordfyns kommune), Middelfart provsti/kommune og Assens provsti/kommune. Det er formodentligt første gang, at et sådant projekt ser dagens lys i Danmark. Første runde var en udpegning af landsbyer/sogne i de tre kommuner. Kriterierne følger sociolog ved FUV Steen Marquard Rasmussens sognestørrelser. Kriteriet for at være en KPL kirke er, at den største landsby i sognet/pastoratet max. må have 1000 indbyggere. Udpegningen af geografiske steder blev foretaget af kommunernes landdistrikts koordinatore og provsterne. Bevares der har da været begyndervanskeligheder. Men i det store og hele er vi kommet godt fra start. Anden runde er, at menighedsråd og lokalråd mødes, hvor de sammen indkredser, hvordan de "ser" lokalsamfundet. På dette møde aftales, hvem der skal med til næste møde. Skal der prikkes på skuldre, så repræsentanter/ildsjæle fra alle foreninger og grupperinger i civilsamfundet kommer med. Eller skal alle i lokalområdet inviteres bredt. Tredje møde bliver da et stormøde eller et borgermøde. Dette møde munder ud i nedsættelse af x antal kaffeklubber, der forpligter sig på at mødes derhjemme hos én i gruppen. Grupperne opstår ved, at folk med samme udviklingsidéer finder sammen. Og alle giver hinanden håndslag på, at der vil blive udviklet på idéen.

Det er KPL ved undertegnede Vita Andreasen, der er initiativtager sammen med landsbyhøjskoleforstander Tyge Mortensen. Sammen faciliterer vi samtaler og processer. Journalist Anne Klysner, tidligere TV Syd er tilknyttet projektet, hun skal gennem små videoer være med til at skabe en spredningseffekt fra projektet. Lige nu kan projektet følges på facebook på [6xlandsby&kirke](#).

Målet er, at vi vil skabe en model for samskabelse (co – creation), nytænkning og fornyelse i de små landsbyer, lokalsamfund og sogne, så kirke og landsby "finder hinanden" til gensidig inspiration. Hvorfor er der ikke flere fra landsbyen, der stiller forventninger til kirken? og hvorfor går kirken ikke mere ind og blander sig/ stiller forslag om samarbejde i lokalråd, forsamlingshuse og foreninger, så der kan løftes i flok? Hvordan får vi lyst til at bære med på hinandens idéer, hvordan holder vi gejsten, og hvordan kan tærsklen til kirken blive så lav, at den får lov til at spille ind med kerneydelsen: at skabe fællesskaber og at puste til flammen, så der holdes liv i bålet.

Vi håber, at nye visioner og strategisk tænkning vil se dagens lys, hvem ved? Det bliver spændende at se. Grundtvig talte om "livsoplysning", og Kresten Kold talte om at gøre mennesker "varigt begejstrede". Kirken er det frirum, der stædigt fastholder, at meningen med livet i en konkurrencestats diskurs ikke kan opgøres i et bruttonationalprodukt og et regneark. Meningen med livet er noget større og mere udefinerligt. Det har noget med kærlighed, venskab, barmhjertighed og fællesskab at gøre. Med en samle betegnelse kunne vi kalde det "hjertets dannelse". Netop dét er ethvert slægtled forpligtet på at give videre.

Og let er det ikke, vi må gøre det sammen.

Landsbyerne er en gammel opfindelse, og de er kommet for at blive. Lige nu melder kirken sig på banen: "Kom og leg med os", vi vil gerne spille med, når landsbyernes fremtid skal diskuteres og skitseres.

f t in e

13 views

Recent Posts

See All

Bliver Folkekirken
disruptet af de nye f...

2 Write a comment

10 bud - på, hvor
kirken skal række ud ...

6 Write a comment

Kirken på landet -
Menighedsrådenes muli...

25 Write a comment

Log in to leave a comment.

**Præst for 'Kirken på landet'
i Fyns Stift**

Vita Andreasen
Ronæsbrovej 18., Føns
5580 Nørre Aaby
Tel 40428740
via@km.dk

**Facilitator for 'Kirken på
landet'**

Tyge Mortensen
Rudmevej 80
5750 Ringe
Tel 60915845
tyge@kreativproces.dk

